

Q

q n.m. inv. 1. Dètz e setena letra de l'alfabet (cu). 2. (mat.) **Q**, ensemble dei nombres racionals. ◆ **Q***, ensemble dei nombres racionals, sensa lo zèro. 3. q, simbòle dau quintau.

qasida n.f. (ar.) Poesia araba classica, d'au manco sèt vèrs, m'una rima unica.

qat n.m. 1. Substança allucinogènna extracha dei fuèlhas d'un d'un aubrilhon d'Abissínia e dau Iemen. 2. L'aubrilhon eu-meme (familha dei celastraceas); li sieu fuèlhas, que si mastégon per s'embriagar. Grafia sabenta: **qāt**.

Q.C.M. n.m. inv. (sigla) Questionari à causida multipla.

QG n.m. Sigla per Quartier General.

Q.I. n.m. inv. (sigla) Quocient intellectual.

qibla n.f. (ar.) Direccion de la Mèca, dins la region islamica.

qüadragenari, ària adj. e n. Qu'a entre quaranta e quaranta-doi ans. Var.: **quadragesimal**.

qüadragèsima n.f. (relig. cat.) Nom ancian dau quaresma, que dura quaranta jorns. Var.: **quadragesima**.

qüadragesimal, a adj. (liturgia) Qu'apartèn au quaresma. Var.: **quaresmal, quadragesimal, qüadragesimau**.

qüadragesimau, ala adj. Qüadragesimal. Var.: **quadragesimau**.

quadraire, airtitz n.m. Persona que tèn la càmera (television).

qüadrangle n.m. (geom.) Figura plana formada de sièis drechas que jónhon doi per doi quatre ponchs non alinhats tres per tres. Var.: **quadrangle**.

qüadrangular(i), a (-ària) adj. Qu'a quatre angles; que la sieu basa a quatre angles. Var.: **quadrangular(i)**.

quadrant n.m. 1. Susfàcia que poarta li divisions d'una grandor (temps, pression, velocitat, etc.), e davant la quala si desplaça una agulha qu'indica la valor d'aquesta grandor: *Lo quadrant d'un baromètre*. ◇ (fam.) *Faire lo torn dau quadrant*: Durmir pendent dotze oras. ◇ *Quadrant solari*: Susfàcia que poarta de divisions que corrspondon ai oras dau jorn e que, en foncion de la projeccion de l'ombra d'un bròca que lo Soleu esclaira, indica l'ora. 2. (anc.) Dispositiu manual d'apèl d'un telefòne.

quadrar vi. (*embé*) Èstre en rapoart mé, s'acordar, concordar. ◆ vt. (fot., cín., telev.) Efectuar un quadratge.

quadrat n.m. 1. Cairat. 2. Pichin lingòt de metal plus bas e dau meme còrs que de caractèrs d'estamparia, emplegat en particular per blanquir li linhas vuèii; blanc qu'a aquesta foncion, en fotocomposicion.

quadratge n.m. 1. Accion de metre en plaça lo subjècte per rapoart au quadre de la mira d'un aparelh cinematografic ò fotografic. 2. Determinacion dei dimensions e de l'escala de reproduccion d'un document sus una espròva d'estamparia, de fotocomposicion. 3. (min.) Installacion dei quadres de sostèn d'una galèria.

quadratic, a adj. 1. (mat., anc.) *Equacion quadratica*: Equacion dau segond gra. ◇ *Mejana quadratica de n nombres*: Raïç cairada de la mejana dei cairats dei *n* nombres. 2. (miner.) *Prisma quadratic*: prisma drech de la basa cairada.

quadratin n.m. Quadrat de la mema espessor que lo caractèr emplegat; blanc qu'a aquesta foncion, en fotocomposicion.

quadratura n.f. Assemblatge de pèças que perméon lo movement dei agulhas d'un relòri.

quadre n.m. 1. Bòrd de boasc, de metal, etc. À l'entorn d'un miralh, d'un tableau, etc. 2. Cen que bòrna, limita l'accion de quauqu'un, de quaua ren; cen que circonscriu un subjècte: *Demorar dins lo quadre de la legalitat*. ◇ *Dins lo quadre de*: Dins lu limits de. 3. Contèxte, mitan: *Abitar un quadre agradiu*. 4. Encastre (d'una bicicleta, etc.).

quadre n.m. Salariat qu'a en principi una foncion de direccion, de concepcion ò de contraròtle dins una empresa e qu'a un estatut particular. 2. Caduna dei categorias de personal de la foncion publica, definida per lo sieu estatut. 3. (mil.) *Quadre de resèrva*: Categorias d'oficièrs genrals que, quora an cessat d'aver un emplec, demòron à la disposicion dau ministre.

quadret n.m. Caireu. ◇ *Faire de quadrets*: Quadrilhar. ◇ *Division à quadrets*: Quadrilhatge.

quadreta n.f. 1. Juèc de cartas. 2. Ai bòchas, equipa de quatre jugaires.

qüadrica n.f. (mat.) Susfàcia associada à una rquacion dau segond gra.

qüadricèps n.m. Muscel anterior de la cuèisse, format de quatre faisseus que si rejónhon sus la rotula. Var.: **quadriceps**.

qüadricromia n.f. Estampatge en quatre colors (jaune, magenta, cian e negre). Var.: **quadrícromia**.

quadrícular vt. Graticular.

qüadriennal, a adj. Que dura quatre ans; que reven cada quatre ans. Var.: **quadríennal, qüadriennau**.

qüadriennau, ala adj. Qüadriennal. Var.: **quadríennau**.

qüadrífide, a adj. (bot.) Qu'a quatre divisions.

qüadrifonia n.f. Procediment d'enregistrament e de reproduccion dei sons qu'emplega quatre canals.

qüadríga n.f. (Antiqu.) Carri de corsa e de parada mé doi ròdas, mé quatre cavaus de front. Var.: **quadríga** [ka'drígá].

qüadrilatèr, a adj. Qu'a quatre costats. ◆ n.m. 1. (mat.) Poligòne de quatre costats; susfàcia interiora d'un poligòne parier, se non es crosat. 2. (mil.) Posicion estrategica que s'apontèla sobre quatre ponchs ò zònas fortificats. Var.: **quadrilatèr**.

qüadrilateral, a adj. Qu'a quatre costats. Var.: **quadrilateral**.

quadrilha n.f. 1. Tropa de cavaliers dins una cavalcada. 2. Dança de la fin dau s. XVIIIⁿ, mé quatre coblas de dançaires; grope qu'aquesti coblas formàvon; seria de figuras qu'aqueli dançaires executàvon. 3. *Segonda e promiera quadrilha*: Escalons de la ierarquia dau còrs de balet de l'Òpera de París.

quadrilhar vt. 1. Partir au mejan d'un quadrilhatge: *Quadrilhar un fuèlh de papier*. 2. Procedir à un quadrilhatge militari ò policier: *Quadrilhar un quartier*.

quadrilhat, ada adj. Que presenta un quadrilhatge.

quadrilhatge n.m. 1. Disposicion en cairats contigus; ensèm de linhas que partisson una susfàcia en cairats. 2. Partiment en cairats, en sectors (d'una vila, d'una region). 3. Operacion militària ò policiera qu'a per objècte de s'assegurar lo contraròtle d'una region en li plaçant d'unitats en divèrs luècs.

qüadrimotor adj.m. e n.m. Si di d'un avion qu'a quatre motors. Var.: **quadrimotor**.

qüadrinòmi n.m. Expression algebica compauada de quatre tèrmes. Var.: **quadrinòmi**.

qüadripartit, ida adj. Compauat de quatre partidas ò elements: *Una conferença qüadripartida*. Var.: **quadripartit**.

qüadriplegia n.f. Tetraplegia. Var.: **quadriplegia**.

qüadripolar(i), a (-ària) adj. 1. Que possedisse quatre pòles. 2. Relatiu au qüadripòle. Var.: **quadripolar(i)**.

qüadripòle adj. Ret electrica mé doi pareus de bòrns. Var.: **quadripòle**.

qüadrireactor n.m. e adj.m. Avion provedit de quatre reactors. Var.: **quadrireactor**.

qüadrirema n.f. (Antiqu.) Nau mé quatre rengs de remaires ò mé quatre remaires per rem. Var.: **quadrirema**.

qüadrisillab(e) n.m. Mòt, vèrs de quatre sillabas. Var.: **quadrisillab(e)**.

qüadrisillabic, a adj. Compauat de quatre sillabas. Var.: **quadrisillabic**.

qüadriivalent, a adj. Qu'a per valença quimica 4. Var.: **quadriivalent**.

qüadruman, a adj. e n.m. Qu'a quatre mans. Var.: **quadruman**.

qüadрупède, a adj. e n. Que camina sus quatre patas, en parlant dei vertebrats terrèstres. Var.: **quadрупède**.

qüadрупedia n.f. Marcha à quatre patas. Var.: **quadрупedia**.

qüadрупlar vt. Multiplicar per quatre. Var.: **quadрупlar, qüadрупlicar**. ◆ vi. Si multiplicar per quatre: *Lo prètz a qüadрупlat*.

qüadрупlats, adas n. pl. Enfants naissuts au nombre de quatre à l'encòup. Var.: **quadрупlats**.

qüadрупle, a adj. Que vau quatre còups una valor: 8 *es lo qüadрупle de 2*. Var.: **quadрупle**.

qüadрупlet n.m. (mat.) Ensemble de quatre elements pilhats dins un òrdre determinat. Var.: **quadрупlet**.

qüadрупlèx n.m. Sistema de transmission que permete de faire passar quatre messatges à l'encòup. Var.: **quadрупlèx**.

qüadрупlicar vt. e vi. (*qüadрупliqui*) Qüadрупlar. Var.: **quadрупlicar**.

quairadura n.f. Accion de d'espeçar un animau per n'en tirar la pèu, la graissa, etc.

quairan n.m. Sonalha cairada.

quairar vt. Donar una forma cairada à.

quaker n. (anglés, de *to quake*, tremolar) Qüàquer.

qual, a adj. Quau, quala.

qualament adv. (rare) Sensa minga cambiament.

qualificable, a adj. Que pòu èstre qualificat.

qualificacion n.f. 1. Atribucion (d'una valor, d'un títol). 2. Apreciacion, sus una grasilha ierarquica, de la valor professionala d'un travaillaire, en foncion de la sieu formacion, de la sieu experiença e dei sieus responsabilitats. 3. Fach de satisfaire à un ensèm de condicions per poder participar à una espròva, à la fasa ulteriora d'una competicion.

qualificant, a adj. Que dona una qualificacion, una competença.

qualificar vt. (*qualifiqui*) 1. Exprimir la qualitat de, atribuir una qualitat, un títol à: *La lèi qualifica aquel acte de crimi*. 2. Donar (à un concurrent, una equipa) lo drech de participar à una altra espròva, à la seguida d'una espròva. 3. Donar (à quauqu'un) la qualitat, la competença. ◆ **si qualifier** v.pr. Obtenir la sieu qualificacion: *Si qualifier per la finala*.

qualificat, ada adj. Qu'a la competença per. ◇ *Obrier qualificat*: Qu'a la qualificacion necessària per ocupar un emplec.

qualificatiu, iva adj. 1. (gram.) Qu'exprimise la qualitat, lo biais d'èstre: *Adjectiu qualificatiu*. 2. Que permete de si qualifier per una competicion: *Espròva qualificativa*.

qualificatiu n.m. 1. Tèrme qu'indica lo biais d'èstre. 2. (gram.) Adjectiu qualificatiu.

qualificator n.m. Teologian qu'apartèn au tribunal de l'inquisicion, qu'es consultat au subjècte dei proposicions deferidi.

qualitat n.f. 1. Biais d'èstre, boan ò marrit, de quauqua ren: *La qualitat d'una estòfa*. ◇ *Qualitat de la vida*: Tot cen que contribueisse à crear de condicions de vida mai armonioi; li condicions de vida mai armonioi. 2. Superioritat, excellença en quauqua ren: *Preferissi la qualitat à la quantitat*. 3. Cen que fa lo meriti d quauqu'un; aptituda. 4. Condicion sociala, civila, juridica, etc.: *Qualitat de ciutadan*. ◇ *Ès qualitats*: En tant qu'ocupant una foncion donada. 5. (anc.) Òme de qualitat: De naissença nòbla. ◆ loc. prep. *En qualitat de*: Coma, en tant que, à títol de: *En qualitat de redactor dau dictionari*.

qualitatiu, iva adj. Relatiu à la qualitat e à la natura dei objèctes: *Faire una analisi qualitativa e quantitativa*.

qualitativament adv. Dau ponch de vista de la qualitat.

qualitós, oa adj. De qualitat.

qualora conj. (it.) Pura, pasmens.

quand adv. À quala epòca, à quau moment: *Di-mi quora vendràs? Quand?* Sin.: **quora**. ♦ conj. 1. Au moment que. Sin.: **quora**. 2. Per exprimir la concession, l'oposicion: Es vengut quand meme. Sin.: **parier**, parierament.

quant adv. interr. Sièrve à demandar una quantitat, una grandor: *Quant costa? Quant de sucre si mete dins aquesta recèpta?*

quant, a adj. e pr. (pl. *quantu, quanti*) Per exprimir una quantitat: *Quantu òmes son venguts? Quanti fremas?*

quant à loc. prep. Per cen que pertòca: *Quant à eu.*

quanta n.m. pl. Plural de *qüantum*.

quantaire n.m. Quantificator.

quantar [kan'tar] n.m. (ar. *qintar*, gros pes). Quintau.

qüantic, a adj. Relatiu ai qüanta, à la teoria dei qüanta. *Fisica quantica*: Var.: **quantic**.

quantificable, a adj. Que pòu èstre quantificat.

quantificacion n.f. Accion de quantificar.

quantificar vt. (*quantifiqui*) 1. Determinar la quantitat de. 2. (fis.) Impauar à una grandor una variacion discontinua per quantitats distincti e multipli d'una mema variacion elementària. 3. (log.) Donar una quantificacion à (una variabla).

quantificat, ada adj. *Grandor quantificada*: Que pòu variar unicament d'un biais discontinú per quantitats distincti e multipli d'una mema valor elementària.

quantificator n.m. (mat., log.) Simbòle qu'indica qu'una propietat s'aplica à toi lu elements d'un ensemble (*quantificator universal* √), ò solament à una partida d'entre elu (*quantificator existencial* ∃). Sin.: **quantaire**.

quantitat n.f. 1. Proprietat de cen que pòu èstre comptat, mesurat. 2. Pes, volume, nombre que determina una porcion d'un tot, una colleccion de cauas: *Mesurar una quantitat*. ♦ (fon.) Durada relativa d'un fonème ò d'una sillaba. 3. Un grand nombre. ♦ *En quantitat*: En grand nombre.

quantitatiu, iva adj. Dau ponch de vista de la quantitat.

qüanton n.m. (fis.) Objècte que la fisica quantica estúdia, que pòu aver un comportament corpusculari ò ondulatòri. Var.: **quanton**.

qüantum n.m. 1. Quantitat determinada, proporcion d'una grandor dins una reparticion, un ensemble. 2. (fis.) Discontinuitat elementària d'una grandor quantificada (en partic. de l'energia).

qüaque conj. ['kwake] (fr.) Ben que.

qüàquer, a n. (anglés, de *to quake*, tremolar) membre d'un gropament religiós protestant fondat en lo 1652 per reaccion còntre lo ritualisme e lo conformisme de la Glèia anglicana, e esparidit ai Estats Units à partir dau 1681. Var.: **quaker, quàquer**.

qüaquerisme n.m. Doctrina dei qüaquers. Var.: **quaquerisme**.

quaranta adj. num. e n.m. inv. 1. Qautre còups dèt.

♦ *Lu Quaranta*: Lu membres de l'Acadèmia francesa. 2.

Quaranten: *Pàgina quaranta*. 3. Au tennis, tèrç ponch marcat dins lo juèc (après quinze e trenta).

quaranten, a adj. num. e n. 1. Qu'ocupa un reng que correspoande au nombre quaranta. 2. Que si tròva quaranta còups dins lo tot.

quarantena n.f. 1. Nombre de quaranta ò de pauc ò pron quaranta: *Una quarantena de personas*. Var.: **quarantenau**. 2. Atge de pauc ò pron quaranta ans: *Aver la quarantena*. 3. (bot.) Èrba ornamental de flors odoranti, vesina de la giroflea (Familha dei crucifèras). 4. (mar.) Isolament impauat à una nau qu'a au sieu bòrd de personas, de bèstias ò de mèrç que vènon d'un país dont li a una malautia contagioa. ♦ (per ext.) Isolament d'una persona malauta ò que s'en torna d'un país tocat per una malautia contagioa. ♦ (fig.) *Metre quauqu'un en quarantena*: Lo metre foara d'un grope. 5. (inform.) Dossier dont son mes de fichiers susceptibles de contenir un virus.

quarantenari, ària adj. e n. 1. Que dura quaranta ans. 2. Relatiu à una quarantena sanitària.

quarantenau n.m. Quarantena: *Un quarantenau de linhas*.

quefir n.m. Bevenda caucasiana gasoa e acidulada obtenguda per la fermentacion dau pichin lach.

quarantin, a adj. De quaranta jorns; precòç: *Un gran turtur quarantin*.

quaresimal, a adj. Quaresmal. Var.: **quaresimau**.

quaresimalista adj. e n. Si di dau predicador dau quaresma.

quaresimau, ala adj. Quaresimal.

quaresma n.m. 1. Per lu catolics e lu ortodòxes, periòde de quaranta jorns, dedicat à la penitènça e à l'abstinènça, que comença lo dimècres dei cendres e s'acaba lo jorn de Pascas. 2. Dejun observat pendent aqueu periòde: *Faire quaresma*.

quaresmal, a adj. Relatiu au quaresma. Var.: **quaragesimal, quaresmau, quaresimal**.

quaresmau, ala adj. Quaresmal.

quaresmentrant n.m. 1. Lu tres jorns gras denant dau quaresma. 2. Persona granda e desgaubiada. Var.: **carementrant**.

qüark n.m. (angl.) (fis.) Quanton fondamental ipotetic qu'intreria dins la constitucion dei adrons. Var.: **quark**.

qüars n.m. Silice cristallisat que si tròva dins de ròcas nombroï (granit, sabla). Var.: **quars**.

qüarsifèr, a adj. Que contèn de qüars. Var.: **quarsifèr**.

qüarsita n.f. Ròca silicea compacta, foarça dura, d'origina sedimentària ò metamorfica, principalament formada de qüars. Var.: **quarsita**.

qüarsós, oa adj. Ric en qüars. Var.: **quarsós**.

quart, a adj. num. Quatre.

quart n.m. 1. La quatrena partida d'una unitat: *Quatre es lo quart de setze*. ♦ *Au quart de torn*: Immediatament, sus lo còup, m'una granda precision. ♦ *Ai tres quarts*: En granda part. ♦ (fam.) *Lu tres quarts dau temps*: La màger part dau temps, esquasi totjorn. ♦ *De tres quarts*: Si di de quauqu'un que si tèn de tau biais que si véon lu

tres quarts de la sieu cara. 2. Botelha d'un quart de litre. 3. Gòt metallic m'una manelha, que contèn un quart de litre. 4. (mar.) Servici de velha de quatre oras, sus una nau; part de l'equipatge encargada d'aquesto servici. ◇ *Oficier de quart*: Oficier responsable de l'anar d'una nau en foncion dei òrdres dau sieu comandant. ◇ (anc.) Unitat d'angle que valia 11°15'. 6. *Quart d'ora*: Durada de quinze minutas. ◇ (fam.) *Passar un marrit quart d'ora*: Si retrovar, per un moment, dins una situacion desagradiva; si faire picar violentament. 7. (mús.) *Quart de sospir*: Signe de silenci qu'a la durada d'una dobla cròcha. 8. *Quart de finala*: Espròva eliminatòria qu'opaua doi à doi vuèch concurrents ò vuèch equipas.

qüart n.m. Unitat de mesura de capacitat anglosaxona, que vau à l'entorn d'un litre (0,946 litre per lu liquides, 1,1 litre per li matèrias sequi). Var.: **quart**.

quarta n.f. 1. Anciana mesura de capacitat, d'una contenença de doi pintas. 2. (juècs) Seria de quatre cartas que vènon una après l'autra dins una color donada. 3. (mús.) *Interval de quatre gras*.

quartairon n.m. (pej.) Pichin nombre: *Un quartairon de maucontents*. Var.: **quarteiron**. Sin.: **quartín**.

quartana adj.f. (anc.) *Fèbre quartana*: Fèbre intermitenta que lu sieus episòdis d'ipertermia tórnon aparéisser lo quart jorn, coma dins d'uni formas de paludisme; ancian nom dau paludisme.

quartar vt. (min.) Redurre (de matèria) per quartatges successius.

quartat n.m. Concors de pronostics dins lo quau cau devinar lu promiers quatre cavaus d'una corsa.

quartatge n.m. (min.) Reduccion de volume d'una quantitat de matèria sensa modificacion de la sieu tenor mejana.

quarteiron n.m. Quartairon.

qüartet n.m. (mús.) Formacion de jazz compauada de quatre musicion. Var.: **quartet**.

quartidí n.m. Quart jorn dau calendier revolucionari francés.

quartier n.m. 1. Porcion de quauqua ren partit en quatre parts: *Un quartier de pom*. 2. Porcion de quauqua ren partit en parts inegali: *Un quartier de fromai*. 3. Division naturala de divèrs fruchs: *Un quartier de portegal*. 4. Massa importanta destacada d'un tot: *Un quartier de carn*. 5. (astron.) Fasa de la Luna dins la quala si pòu vèire la mitan dau disc lunari. 6. (equit.) Caduna dei parts d'una sèla dont repauon li cuèissas d'un cavalier. 7. (arald.) Una dei quatre partidas de l'escartairat. ◇ *Quartiers de noblessa*: Ensèm dei ascendents nòbles d'un individú, pilhats à la mema generacion. 8. *Non faire de quartier*: Massacrar tot lo monde, sensa pietat. 9. Division administrativa d'una vila. ◇ Partida d'una vila que presenta una unitat ò de caracteristicas particulieri: *Un quartier ancian, un quartier comerçant*. 10. (mil.) Tot luèc qu'una formacion militària ocupa, dins una garnison. ◇ *Aver quartier liure*: Èstre autorisat à soritr de la casèrna; per ext., èstre autorisat à sortir liurament. ◇ *Quartier general*: Pòst de comand d'un oficier genreal e dau sieu estat-major. ◇

Quartiers d'ivèrn: Luèc que li tropas ocúpon à la marrida sason, entre doi campanhas; durada dau sieu sojorn. 11. (dr.) Partida d'una preson afectada à una categoria particuliera de detenguts. ◇ *Quartier d'auta seguretat, quartier de seguretat renforçada*: Quartier dont son mes lu presoniers jutjats perilhós (suprimits en lo 1982 en França). 12. (mar.) Circonscripcion territoriala de l'Inscripcion maritima.

quartier n.m. *Quartier de 4 motoraus*: Anciana mesura dei solides niçarda valent 1,010937 dal.

quartier-mèstre n.m. Grade mai bas de la ierarquia de la marina militària, que correspoande à-n-aqueu de caporal ò de brigadier (*quartier-mèstre de 2ª classa*) ò à-n-aqueu de caporal-cap ò de brigadier-cap (*quartier-mèstre de 1ª classa*).

quartil(e) n.m. Caduna dei tres valors que partísson una distribucion estatistica en quatre parts d'efectius pariers.

quart monde n.m. 1. Ensèm format per lu país dau tèrç-monde mai desfavorisats. 2. Dins un país desvelopat, part mai desfavorisada de la poblacion, ensèm d'aquelu que vívon dins la lisèria.

quartín n.m. Quartairon.

quasar n.m. Astre que sembla una estela e qu'a una granda luminositat, que lo sieu espètra presenta un grand decalatge vèrs lo roge.

quasèrn n.m. 1. Assemblatge de fuèlhs de papier cordurats ò religats ensèm, per escriure, dessenh, etc. 2. En estamparia, grand fuèlh estampat, plegat, decopat au format e assemblat per formar una part d'un libre, d'una revista, etc.: *Quasèrn de 32 pàginas*. 3. *Quasèrn dei cargás*: Document escrich que, dins lo quadre d'un contracte administratiu, determina li obligacions recipròqui de l'Administracion e dau contractant. ◇ Recuèlh dei caracteristicas que deu presentar un material, una realisacion tecnica à l'estudi ò en cors de realisacion.

◆ pl. (ist.) *Quasèrns de dolenças*: Documents dins lu quaus li assembladas que preparàvon lu estats generals recampàvon li reclamacions que lu sieus representants devíon faire valer.

quasernet n.m. 1. Pichin quasèrn que sièrve à pilhar de nòtas, etc. 2. Assemblatges de documents estampats (sageus, bilhets, etc.), destacables: *Un quasernet de chècs*. 3. *Quasernet de comandás*: Lo tot dei comandás qu'una empresa deu onorar.

quasi adv. Esquasi.

quasicontracte n.m. 1. Fach independent d'una convencion prealabla, que n'en vènon, ai tèrmes de la lèi, d'efèctes equivalents à-n-aquelu d'un contracte. 2. Contracte passat entre lu poders publics e un productor ò un grope de productors dins l'amira d'encoratjar una produccion donada.

quasidelicte n.m. Acte que, sensa constituir un delicte, poarta dam à quauqu'un e per aquò duèrbe drech à-n-una reparacion.

quasiment adv. Esquasi.

quasimòdo n.m. [kasi'mɔdo] Premier dimènegue après Pascas.

quasimoneda n.f. Esparnha à cort tèrme rapidament transformabla en moneda.

qüàssia n.m. Aubrilhon d'Amèrica tropicala que l'extrach dau sieu boasc, foarça amar, es emplegat coma tonic e aperitiu (Família dei simarubaceas). Var.: **quassia**, **qüassier**, **quassier**.

qüassier n.m. Quàssia. Var.: **quassier**.

qüassina n.f. Constituent dau quàssia. Var.: **quassina**.

qüaternari, ària adj. 1. Si di dei compauats quimics que contènon quatre elements diferents. 2. Si di d'un atòme de carbòni ò d'azòt ligat à quatre atòmes de carbòni. 3. Èra *qüaternària* ò *qüaternari*, n.m.: Partida superiora de l'èra cenozoica, d'una durada entre 2 e 4 milions d'ans, caracterisada per de grandis glaciacions e per l'aparicion e l'evolucion de l'òme. Var.: **quaternari**.

qüaternion n.m. (mat.) *Còrs dei quaternions*: Còrs non comutatiu dei reals e dei complexès. Var.: **quaternion**.

qüatèrne n.m. Au lòto, seria de quatre numèros plaçats sus la mema linha horizontala d'una grasilha. Var.: **quatèrne**.

quatòrze adj. num. e n.m. inv. 1. Tretze e un. 2. À la belòta, lo nòu d'atots.

quatorzen, a adj. 1. Au reng marcat per lo nombre quatòrze. 2. Que si tròva quatòrze còup dins lo tot.

quatorzena n.f. 1. Nombre de quatòrze elements. 2. Messa en quarantena per una durada de quatòrze jorns.

quatorzenament adv. En quatorzena posicion, dins una enumeracion.

quatre adj. num. e n.m. inv. 1. Tres e un. ◇ Coma quatre: Totplen (sobretot dins l'expression *manjar coma quatre*). ◇ *Quatre à quatre*: En passant quatre gras d'un còup dins lu escaliers; d'un biais precipitat. ◇ (fam.) *Si metre en quatre*: Si donar de mau, s'emplegar per rendre servici.

quatre-cent-vint-un n.m. inv. Juèc de dats dont la combinason mai foarta es 4, 2 e 1.

quatre-de-chifra n.m. inv. Leca facha d'una pèira plata sostenguda tenguda au mejan de quatre bastonets plaçats en forma de 4, e que s'encala quora una preda vèn urtar aquestu batonets.

quatre-espècias n.m. inv. Planta dei Antilhas que lu sieus fruchs fan pensar au pebre, à la canela, la muscada e lo giròfle.

quatre-fuèlhas n.m. inv. (arquít.) ornament format de quatre lòbes (ò *lancetas*) dispauats à l'entorn d'un centre de simetria.

quatren, a adj. 1. Qu'ocupa un reng marcat per lo numèro quatre. 2. Que si tròva quatre còups dins lo tot. Sin.: **quart**. ◆ n.f. 1. (juècs) Quarta. 2. (coregr.) La quatrena dei cinc posicions fundamentali de la dança classica, caracterisada per l'escartament dei pens en avant e l'estabilitat ensinda obtenguda.

quatren n.m. Estròfa de quatre vèrs.

quatrenament adv. En quatren luèc.

quatre-quatre n.m. inv. (mús.) mesura de quatre temps qu'a la negra per unitat de temps e la redona per unitat de mesura.

quatre-quatre n.f. ò n.m. inv. Veïcule mé quatre ròda motritz (S'escriu generalament 1x4).

quatre temps n.m. pl. (liturgia) Periòde de tres jorns de dejuni e d'abstinença que la Glèia catolica prescrivia à passat temps lo dimècres, lo divendres e lo dissabta de la promiera setmana de cada sason.

qüatrillion n.m. Un milion de trillions, sigue 10²⁴. Var.: **quatrillion**.

qüattrocento n.m. (it.) Siècle XVⁿ, per evocar lo periòde artistic. Var.: **quattrocento**.

qüatuor n.m. 1. Grope de quatre personas. 2. (mús.) Composicion de quatre partidas vocali ò instrumentali. ◇ *Qüatuor à coardas*: Composicion per doi violons, alto e violoncèl. ◇ *Qüatuor vocal*: Soprano, alto, tendò e bassa. Var.: **quatuor**.

quau, quala que adj. rel. Indica l'idea d'oposicion: *Quala que sigue la tieu destinacion*. Var.: **qual**. ◆ adj. interr. e exclam. Indica la qualitat de l'èstre ò de la caua sobre lu quaus poarta la question: *Quau libre as crompat? Sobre quau critèri ti bases?* Sin.: **que**. ◆ pron. interr. *Quau volètz?*

quau (la) pr. rel. generalament precedit d'una preposicion (fem. *la quala*, pl. *lu quaus*, *li quali*): Lo libre dau quau parli. Sin.: **lo libre que n'en parli**.

quauqua ren pron. ind. m. 1. Designa un nom de caua ò un grope nominal indeterminat: *Ti volii dire quauqua ren*. 2. Indica un eveniment, una situacion, una relacion, etc., que non s'en vòu parlar ò que non s'en conoisce la natura: *Li a quauqua ren que si debana*.

quauque, a adj. ind. (pl. *quaucu*, *quauqui*) Expressisse una quantitat, una durada, una valor indeterminats: *Quauqui personas èron presenti, non si veirèm per quauque temps*.

quauqu'un pron. ind. 1. Designa una persona indeterminada que sigue entre d'autri ò non: *Es vengut quauqu'un, èra quauqu'un de la tieu familha*. 2. La persona en question, una persona, un individú: *Es quauqu'un de ben*. 3. Èstre, si creïre *quauqu'un*: Una persona d'importança, de valor.

quauqu'uns, quauqu'uni pron. indef. pl. Indica un pichin nombre indeterminat de personas ò de causas, dins un grope ò non: *De toti li personas à cu ai escrich, quauqu'uni non m'an respondut*. Sin.: **d'unu, d'uni**.

quauquifés adv. En d'uni ocasions; episodicamente. Var.: **quauqui fes**. Sin.: **de còups que li a**.

que pron. rel. 1. Subjècte: *La persona que parla*. ◇ COD: *La caua que fas*. ◇ COI: La persona que parles, que n'en parles. Sin.: **la persona de cu parles**. 2. pron. interr. 1. Introdue una interrogacion dirècta: *Que dies?* 2. Introdue una interrogacion indirècta: *Non sabi que pensar de tot aquò*. 3. conj. Sièrve à ligar la proposicion subordinada à la proposicion principala: *Volèm que vengue*. ◇ Marca, dins una proposicion principala ò independenta, la volontat, l'imprecacion, etc.: *Que parte sus lo còup!* ◇ Sièrve de correlatiu ai mòts tau, quau, meme, e ai comparatius: *Es mai beu que tu*. ◇ Sièrve à formar de locucions conjontivi coma *denant que, per que, ben que*, etc. ◇ *Non ... que*: Solament. 4. adv. exclam. *Que malur!*, *que de gents!* ◇ adj. interr. *Que ora es?*

quebab n.m. (ar.) Carn grasilhada. ◇ (espec.) Entrelescas garnit de carn grasilhada à l'aste; lo local dont si vende aqueu manjar.

quebecisme n.m. Fach de lenga pròpri au Quebèc.

quebequés, esa adj. e n. De la província dau Quebèc ò de la vila de Quebèc.

quechua n.m. Lenga indiana dau Perú e de Bolívia, que fuguèt la lenga de l'Empèri inca.

queco n.m. *Faire lo queco*: Faire lo bulo, si pavanejar.

quelat n.m. Compauat dins lo quau un atòme metallic es pilhat entre doi atòmes electronegatiu ligat à un radical organic.

quelator n.m. (med.) Substança que forma mé d'unu posions (metals) un quelat eliminable dins li urinas e emplegada dins lo tractament de divèrsi intoxicacions.

queleutoptèr n.m. Òrdre d'insèctes coma lu fasma.

quelicèr n.m. Cadun dei cròcs pars verinós situats sus la tèsta dei quelicerats.

quelicerat n.m. *Quelicerats*: Sotaembrancement d'artropòdes qu'an de quelicèrs.

queloïda n.f. e adj. (patol.) Cicatritz cutanea que forma un borrelet fibrós sovent dolorós.

quelonian n.m. *Quelonians*: Òrdre de reptiles correntament sonats tartuga.

quemoceptor, tritz adj. e n.m. Quemoceptor.

quemoceptor, tritz adj. e n. Qu'es sensible ai estimulacions quimiqui: *Li cellulas gustativi son quemoceptritz*. Var.: **quemoceptor**.

quenèla n.f. Rotleu de peis ò de carn chaplats, ligats mé d'òu.

quenopòdi n.m. Planta erbacea correntament sonada anserina, dei fuèlhas triangulari, comunas dins li culturas e li roïnas, qu'una dei sieu essenças a de proprietats vermifugui (Tipa de la familha dei quenopodiaceas).

quenopodiacea n.f. *Quenopodiaceas*: Familha de plantas dicotolidonei apetalis coma lo quenopòde e la blea raba. Sin.: **quenopodiala, salsolacea**.

quenopodiala n.f. Quenopodiacea.

quenotron n.m. Valva mé doi electròdes per l'alimentacion dei tubes à rais X e per redriçar lu corrents alternatiu de bassa intensitat e d'auta ò foarça auta tension.

quèpi n.m. Coifadura leugiera provedida d'una visiera e d'una faussa jugulària, portada en particulier per lu oficiers de l'armada de tèrra de França e, d'un temps, per lu policiers.

quequejar vi. Bletonear.

queratina n.f. Escleroproteïna impermeabla à l'aiga, rica en sofre, substança fundamentala dei pels, dei onglas, dei còrnas, dei esclòps, dei plumas.

queratinisacion (-izacion) n.f. (fisiol.) Transformacion dei cellulas dei jaças profonds de l'epidèrma en cellulas de la jaça cornada superficiala riqui en queratina.

queratinisat (-izat), ada adj. Cargat de queratina.

queratiti n.f. Inflamacion de la cornea.

queratocòne n.m. (med.) Modificacion progressiva de la corbadura de la cornea que pilha la forma d'un còne.

queratoplastia n.f. Empeut de la cornea.

queratòsi n.f. Afeccion de la pèu que forma un espessiment de la jaça cornada.

queratotomia n.f. Incision de la cornea.

quercitrin n.m. Principi colorant dau quercitron. Var.: **quercitrina**.

quercitrina n.f. Quercitrin.

quercitron n.m. Rore d'Amèrica dau Nòrd, que la sieu rusca fornisse una tencha jauna.

querdometre n.m. Kerdomètre.

querela n.f. Garrolha.

querelaire, airtz adj. e n. Cercagarrolha.

querelar (si) v.pr. Si garrolhar.

querelós, oa adj. Garrolhaire.

querimònia n.f. 1. Planh, lament. 2. (dr. ancian) Accion davant lo jutge eclesiastic denant de presentar un monitòri.

querion n.m. Kerion.

quermès n.m. Vermet nuisible que si fixa sus d'unu aubres e li ponde lu sieus òus.

quermessa n.f. Fèsta dins un luèc dubèrt, mé de juècs e de tauliers de venda, sovent organizada au profièch d'una òbra caritativa: *La quermessa de la parròquia*.

querogène n.m. Ròca constitutiva dei jaç d'idrocarbure mai lords.

querosène n.m. Liquide petrolier incolòre ò jaune palle, obtengut coma intermediari entre l'essença e lo gasòli à partir dau petròli brut e emplegat coma carburant en aviacion.

querrabilitat n.f. Caractèr d'una soma querrabla.

querrable, a adj. (dr.) Si di dei somas que poàdon èstre reclamadi au domicili d'aqueu que li deu.

quèrre vt. Cercar una caua, una persona, en saupent dont son, per li menar, li portar: *Anar quèrre d'aiga, mandar quèrre lo mètge*.

querubin n.m. 1. Àngel dau segond reng dins lo promiera ierarquia, dins la tradicion cristiana. 2. (art) Tèsta d'enfant ò buste portat per doi alas.

querulença (-ència) n.f. (psiquiatria) caracteristica psiquica dei subjèctes querulents.

querulent, a adj. e n. (psiquiatria) Si di d'un subjècte que la sieu activitat es orientada per la reparacion dei infustícias ò dei dams que, d'un biais injustificat, estima d'aver subit. Sin.: **processiu**.

question n.f. 1. Demanda facha per obtenir una informacion, verificar de conoissenças: *Pauar una question*. Sin.: **interrogacion**. 2. Subjècte que cau examinar, estudiar, discutir: *Una question de drech*. ◇ *En question*: que s'en parla. ◇ *Èstre question de*: *S'agir de, si tractar de*. ◇ *Metre en question*: *Sotametre à una discussion*. ◇ *Question de principi*: Question essenciala, que determina tot lo rèsta; règla que cau observar en toti circonstanças. 3. Problema, dificultat: *La si pilha cauda per de questions de sòus*. ◇ *Faire question*: Pauar un

problema, far nàisser un dubi. 4. (espec.) Tecnica de contraròtle parlamentari que permete ai membres dei assembleadas d'obtenir dau govèrn d'informacions ò d'explicacions: *Question esricha, orala*. 5. *Question de confiança*: Procedura aviada à l'iniciativa d'un cap de govèrn parlamentari en vista de faire adoptar per una assembleada legislativa un òrdre dau jorn favorable à la politica governamentalà ò à un projècte de lèi. 6. (ist.) Tortura legala que s'aplicava ai acusats per li arrancar una confession.

questionaire, airtz adj. e n. (lit.) Si di d'una persona que pava de questions sesna relambi.

questionament n.m. Fach de s'interrogar sobre un problema.

questionar vt. Pauar de questions à (quauqu'un): La polfícia a questionat un testimòni. Sin.: **interrogar**.

questionari n.m. 1. Seria de questions. 2. (psicol., sociol.) Dins una enquesta per sondatge, seria de questions esrichi ò orali pauadi ai membres d'un escapolon per conóisser la sieu opinion sobre lu problemas que l'enquesta abòrda. 3. (sc. educ.) *Questionari à causida multipla (Q.C.M.)*: Questionari que s'emplega per d'examèns escolaris e universitaris, dins lo quau, per cada question pauada, son associadi diferenti respoastas entre li quala aqueu que respoande deu causir.

questor n.m. 1. (Antiqu.) Magistrat roman encargat dei finanças. 2. Membre elegit dau bureu d'una assembleada parlamentària, encargat de la gestion financiera e de l'administracion interiora.

quèstua n.f. Quista.

questuant n.m. Quistaire.

questuar vi. Quistar.

questura n.f. 1. Bureu dei questors d'una assembleada deliberanta. 2. (Antiqu. rom.) Foncion de questor.

quetzal n.m. Auceu dei forèsts dau Mexic e d'Amèrica centrala, dau plumatge vèrd, que lo mascle a de grandí plumas à la coa e un chufò (Família dei trogonides).

quetzal n.m. Unitat monetària principala dau Guatemala.

quiasma n.m. 1. (anat.) Crosament en X dei vias optiqui dins l'encefale. 2. (ret.) Procediment que consistisse à plaçar lu elements de doi gropes que fórmon una antitèsi dins l'òrdre invèrse d'aqueu que la simetria laissa asperar. 3. (art) Dins l'estatuària grèga, dissimetria dinamica dei partidas dau còrs, dei membres d'una estàtua.

quiasmatic, a adj. (neurol.) Relatiu au quiasma optic.

quibotz n.m. En Israèl, tenement comunautari, lo mai sovent agricòla.

quicha n.f. Tarta salada garnida de lardons e recubèrta d'òus batuts mesclats de crema (especialitat lorena).

quichadura n.f. Pression.

quichar vi. Prensar, apielar sus quauqua ren.

quidam n.m. (fam.) Òme que non si saup ò non si vòu dire lo nom.

quiditat n.f. (filos.) Natura d'una caua tala qu'es exprimida per la sieu definicion (terminologia escolastica).

quid pro quo n.m. Error que fa pilhar una caua per una altra, una persona per una altra.

quiescença (-éncia) n.f. (sc. de la v.) Arrèst de desenvolopament dei insèctes en cas de condicions exteriori desfavorabli (temperatura bassa, secaressa).

quiescent, a adj. En estat de quiescença.

quiet, a adj. Tranquille, suau, calme: *Una existènça quieta*.

quietament adv. Tranquillament.

quietessa n.f. Calma, quietuda.

quietisme n.m. Doctrina mistica que faía consistir la perfeccion cristiana dins l'amor de Dieu e la quietuda passiva de l'ànima.

quietista adj. e n. Relatiu au quietisme; que n'es partidari.

quietuda n.f. (lit.) Calma, tranquillitat, repaus.

quilha n.f. (mar.) Element axial de la part inferiora d'una nau.

quilha n.f. 1. Caduna dei pèças de boasc tornadi, pauadi verticalament sus lo soal, qu'un jugaire deu faire tombar en lançant una bòcha. 2. (fam.) La fin dau servici militar.

quilhar vt. Metre en posicion verticala. ♦ vi. (vulg.) Aver una ereccion.

quilo n.m. (abrev.) Quilograma.

quilo- Prefixe que, plaçat davant una unitat de mesura, la multiplica per 10^3 .

quilocaloria n.f. Unitat de quantitat de calor que vau 1000 calorias (simbòle kcal).

quilocicle n.m. Quilohèrtz.

quilo franc n.m. Anciana unitat de còmpte, que valia 1000 francs. Abrev.: **kF**.

quilograma n.m. Unitat de mesura de massa (simbòle kg) que vau la massa dau prototipe de platina depauat au Bureu internacional dei pes e mesuras (mesura definida en lo 1889). ◇ *Quilograma per mètre* ò *quilogramètre*: Unitat de mesura lineica (simbòle kg/m) que vau la massa lineica d'un còrs omogèneu de seccion unifòrma que la sieu massa es 1 kg e la sieu longuessa 1 m. ◇ *Quilograma per mètre cairat*: Unitat de mesura de massa surfacica (simbòle kg/m²) que vau la massa surfacica d'un còrs omogèneu d'espessor unifòrma que la sieu massa es 1 kg e fa un mètre cairat. ◇ *Quilograma per mètre cube*: Unitat de mesura de massa volumica (simbòle kg/m³) que vau la massa volumica d'un còrs omogèneu que la sieu massa es 1 kg e lo sieu volume 1 m³; unitat de mesura de concentracion d'un escapolon omogèneu que contèn 1 kg dau còrs considerat dins un volume total de 1 m³. ◇ *Quilograma-foarça*: Anciana unitat de foarça (vèire *newton*).

quilogramètre n.m. Quilograma per mètre.

quilohèrtz n.m. Freqüença equivalenta à 1000 hèrtz. Abrev.: **kH**. Sin.: **quilocicle**.

quilometrar vt. (*quilomètri*) marcar d'indicacions quilometriqui: *Quilometrar una rota*.

quilometratge n.m. 1. Accion de quilometrar. 2. Nombre de quilomètres percorrats: *Una veitura m'un foart quilometratge.*

quilomètre n.m. Unitat de distança (simb.: km) que vau 1000 m. ◇ *Quilomètre cairat*: Unitat de susfàcia (simb. km²) egala à la susfàcia d'un cairat de 1 km de costat. ◇ *Quilomètre cube*: Unitat de volume (simb. km³) egala au volume d'un cube de 1 km de costat. ◇ *Quilomètre per ora* (correntament *quilomètre à l'ora*, *quilomètre ora*): Unitat de mesura de velocitat (simb. km/h) que vau 1/3,6 mètre per segonda.

quiletric, a adj. Relatiu au quilomètre: *Una bòrna quilmometrica.*

quilotona n.f. Unitat de potença d'una carga nucleària, equivalenta à l'energia que l'explosion de 1000 tonas de T.N.T. desgatja.

quilotonic, a adj. Si di d'una carga nucleària que lu sieus esfoarça son parangonables à-n-aquelu produchs per l'explosion d'una carga de T.N.T d'un pes comprés entre 1000 kg e 1 milion de tonas.

quilovat n.m. Quilowatt.

quilovat-ora n.m. Quilowatt-ora.

quilovòlt n.m. 1000 vòlts (simbòle: kV).

quilowatt n.m. Unitat de mesura de potença que vau 1000 W (simbòle kW). Var.: **quilovat**.

quilowatt-ora n.m. Unitat d'energia ò de trabalh que correspoande au trabalh efectuat en una ora per una màquina que la sieu potença es de 1 kW (simbòle kWh). Var.: **quilovat-ora**.

quimèra n.f. 1. *La Quimèra*: Mostre fabulós, qu'a la tèsta e lo pièch d'un lion, lo ventre d'una cabra e la coa d'un dragon. 2. Imaginacion vana, illusion; projècte irrealisable, utopia. 3. (genet.) Organisme compauat de doi (rarament mai) varietats de cellulas qu'an d'originas geneti qui diferenti. 4. Peis marin que viu en aiga profunda, gaire comun, de l'òrdre dei olocefales.

quimeric, a adj. 1. Que li agrada viure de quimèras: *Un esperit quimeric*. 2. Qu'a lo caractèr imaginari d'una quimèra; utopic.

quimia n.f. 1. Sciènça qu'estúdia la constitucion atomica e molèculària dei còrs, e finda li sieu interaccions. ◇ *Quimia generala*: Desvolopament dei teorias fisiqui fundamentali en quimia (ex.: *quimia nucleària*, *fotoquimia*). ◇ *Quimia organica*: Estudi dei compauats dau carbòni presents dins toi lu èstres vivents (per op. à *quimia minerala* [estudi de toi lu autres còrs]). ◇ *Quimia biologica*: Que poarta sobre lu metòdes d'analisi de la matèria viventa e de substànças que n'en son eissidi. ◇ *Quimia aplicada*: Ensèm dei disciplinas que poàrton sobre li aplicacions de la quimia dins l'industria (quimia industrial), la farmacia, etc. 2. *Quimia d'un element*: Estudi quimic d'aquesto element.

quimic, a adj. 1. Relatiu à la quimia, ai fenomènes qu'estúdia. 2. Que procedisse d'una aplicacion de la quimia; que n'en resulta: *Produch quimic*, *arma quimic*.

quimicament adv. D'après lu lèis, lu procediments de la quimia.

quimiluminescènça (-éncia) n.f. Fluorescènça qu'un apoart d'energia quimica provòca.

quimiosintèsi n.f. (biol.) Sintèsi dirècta, per d'uni bacterias, dei substànças organiqui que li fan mestier (per op. à *fotosintèsi*).

quimiotactisme n.m. Tactisme deugut à un gradient quimic.

quimiotaxia n.f. Tendènça dei cellulas ò dei organismes mobiles à si desplaçar dins una direccion determinada sota l'influènça de stimuli quimics.

quimioterapia n.f. Tractament au mejan de substànças quimiqui.

quimioleapic, a adj. De la quimioterapia.

quimisme n.m. Ensèm dei lèis, dei reaccions quimiqui ligadi è un fenomène.

quimista n. Especialista de quimia.

quimiurgia n.f. (rare) Preparacion industrial de produchs quimics.

quimografe n.m. Kimografe.

quimografia n.f. Kimografia.

quimòno n.m. Kimòno.

quina n.f. (lòto) Seria de cinc numèros plaçats sus la mema linha horizontala d'un carton.

quina n.f. Passeron de la familha dei turdidats (*Turdus philomelos*). Sin.: **tòrdo quina**.

quina n.f. Quinquina.

quinat, ada adj. (bot.) Si di dei fuèlhas dispauadi cinc per cinc.

quinari, ària adj. Qu'a per basa lo nombre cinc.

quinasa n.f. Enzima qu'a per propietat d'activar una altra enzima.

quincalha n.f. Camelòta.

quincalharìa n.f. 1. Ensèm d'objèctes, d'aisinas de metal que sièrvon à maion (per netejar, reparar, etc.). 2. Industria correspondent. 3. Negòci dont si vèndon aquelu objèctes. 4. (fam.) Joieu faus ò d'un luxe ostentatòri.

quincalhier, a n. Persona que fabrica ò vende de quincalharìa.

quindecemvir n.m. (Antiqu. rom.) Cadun dei quinze prèires encargats de gardar ò d'interpretar lu libres sibillins e de contrarotlar lu cultes estrangiers. Var.: **quimdecemvir**.

quinescòpi n.m. Aparelh constituit d'un receptor d'imatges de television associat à una càmera cinematografica, que permete d'enregistrar sus un film lu imatges de la television, per la repeticion ulteriora d'emissions en dirècta.

quinesia n.f. Activitat musculària, movement.

quinesiterapeuta n. Pratician qu'exercisse professionalament lo massatge terapeuti e la quinesiterapia.

quinesiterapia n.f. Ensèm dei tractaments qu'emplègon la mobilisacion activa ò passiva per donar ò rendre à un malaut, à un ferit, lo movement e la foncion dei diferenti partidas dau còrs.

quinestesia n.f. Percepcion conscienta de la posicion e dei movements dei diferenti partidas dau còrs.Var.: **cinestesia**.

quinestèsic, a adj. De la quinestesia.

quinetoscòpi n.m. Aparelh qu'inventèron Edison e Dickson en lo 1890, e que permetia la projeccion de fotografias pilhadi à d'interval foarça corts, que lo sieu debanament rapide donava l'impression d'un movement.

quinina n.f. Alcaloïde contengut dins la rusca dau quinquina, emplegat coma febrifugue e per la sieu accion còtra lo paludisme.

quindà n.m. Planta cultivada en Amèrica centrala per li sieu granas alimentari (Família dei quenopodiaceas).

quinoleïna n.f. Compauat eterociclic C₁₀H₇N, qu'es produch per sintèsi e emplegat dins de derivats farmaceutics.

quindona n.f. Compauat benzenic qu'a doi foncion cetona (Nom generic).

quinquagenari, ària adj. e n. Qu'a entre cinquanta e cinquat-nòu ans.

quinquagèsima n.f. Dimènegue que precedisse lo quarèsmas e qu'es lo cinquanten jorn avant Pascas.

quinquenal, a adj. 1. Que si fa, si celèbra cada cinc ans: *Eleccion quinquenala*. 2. Que s'estende sobre cinc ans: *Plan quinquenal*. Var.: **quinquenau**.

quinquenat n.m. 1. Durada d'un plan quinquenal. 2. Durada d'un mandat de cinc ans.

quinquenau, ala adj. Quinquenal.

quinquet n.m. Lampa à òli m'un doble corrent d'ària, e que la sieu resèrva es mai auta que la meca.

quinquina n.m. 1. Aubre tropical cultivat per la sieu rusca, rica en quinina (Família dei rubiaceas). 2. Vin aperitiu au quinquina.

quinson n.m. Passeron cantaire d'Euròpa occidentala, dau plumatge blau, verdastre e negre, de la gargamèla roja. ◇ *Quinson bastard*: Passeron que s'expandisse en Amèrica dau Nòrd, essencialament granivòre (*Haemorhous mexicanus*). ◇ *Quinson còrse*: Autre nom dau *quinson* dau Nòrd, que migra quora lu ivèrns septentrionals son tròup frèis. ◇ *Quinson de coala*: Passeron vesin de la pàssera, ma un pauc plus gròs, granivòre, adaptat à la vida au frèi (*Montifringilla nivalis*). ◇ *Quinson marin*: Passeron d'Eurasia (*Pyrrhula pyrrhula*), que viu en cobla sus la brua deis boasc.

quinsoniera adj. f. *Boscarla quinsoniera*: Boscarla que captura d'insèctes au vòl.

quint, a adj. num. Cinquen.

quinta n.f. 1. Seria de cinc cartas que si seguísson. ◇ *Quinta flush*: Quinta d'una mema color. 2. Gropament d'accès de tuis. 3. (mús.) Interval de cinc gras dins l'escala diatonica.

quintana n.f. (anc.) 1. Pèça de boasc ficada en tèrra, à la quala èra estacat un escut e que lu cavaliers plantàvon davant la sieu tenda. 2. Manequin montat sus un pèrno, que, quora lo si picava maudestrament m'una lança, virava e donava un còup sus l'esquina d'aqueu que l'avia picat.

quintau n.m. (lat.mediev. **quintale**, de l'ar. **qintar**, gròs pes, dau gr. bis. **kenténarion**, dau b.lat. **centenarium**, pes de cent liuras) Cent quilos (simb. q). ◇ Anciana mesura de pes niçarda valent 6 rups (46,744 kg).

quintefuèlha n.f. (arald.) Flor estilizada, mé cinc petales ponchuts.

quintefuèlha n.m. (b.-a.) Motiu decoratiu medieval mé cinc lòbes.

quintessença (-éncia) n.f. 1. (filos.) Substança eterada e subtila tirada dau còrs que la contenia e desgatjada dei quatre elements mai espés. 2. (lit.) Cen que li a de principal, de melhor, de mai perfectè dins quauqua ren: *La quintessença d'una òbra*.

quintet n.m. 1. Tròç de música mé cinc partidas. 2. Ensèm de cinc instruments ò de cinc cantaires, espec. dins lo jazz. Var.: **quintet**.

quintidí n.m. Cinquen jorn dau calendier revolucionari francés.

quintilion n.m. Un milion de quàtrillions, sigue 10³⁰. Var.: **quintillion**.

quintolet n.m. (mús.) Grope de cinc nòtas, qu'en sobre es marcada la chifra 5, e que vau quatre ò sièis nòtas dau meme grope ritmic.

quintós, oa adj. 1. (med.) Que si manifesta per quintas. 2. (lit.) Subjècte à d'accès de marrida umor.

quintuplar vt. Multiplicar per cinc: *Quintuplar una soma*. ◆ vi. Èstre multiplicat per cinc: *Lu prètz an quintuplat*. Var.: **quintuplicar**.

quintuplats, adas n. pl. Enfants naissuts au nombre de cinc.

quintuple, a adj. e n.m. Cinc còups mai grand.

quintuplicar vt. (*quintuplicar*) Quintuplar.

quinze adj. num. 1. Quatorze e un: *Lo quinze dau mes*. ◇ *Quinze jorns*: Doi setmanas. 2. Au tennis, premier ponch que si pòu marcar dins un juèc. 3. Equipa de rugbi: *Lo quinze tolonés*.

quinzen, a adj. e n. 1. Qu'es au reng marcat per lo numèro quinze. 2. Que si tròva quinze còups dins lo tot.

quinzena n.f. 1. Grope de pauc ò pron quinze unitats. Var.: **quinzenada, quinzenau**. 2. Doi setmanas: *Farèm aqueu trabalh dins la quinzena que vèn*.

quinzenada n.f. Quinzena.

quinzenament adv. En quinzen luèc, dins una enumeracion.

quinzenau n.f. Quinzena.

quinzista n. Jugaire de rugbi à quinze.

quidòsc n.m. Kiòsc.

quidòsc n.m. 1. Pavalhon dubèrt de toi lu costats, installat dins un jardin ò sus una passejada de la via publica. 2. Pichina botiga sus la via publica per la venda de jorns, de flors, etc. 3. Superstructura d'un sotamarin, que sièrve de sosta pendent la navegacion en susfàcia e de lotjament per lu aubres en temps de plonjada.Sin.: **barracon**.

quiosquier, a n. Kiosquier.

quiosquier, a n. Persona que tèn un quidòsc de jorns. Var.: **quiosquista**.

quiosquista n. Kiosquista.
quiosquista n. Quiosquier.
quippa n.f. Kippa.
qipriòta adj. e n. Cipriòta.
quiragra n.f. Malautia de la gota, quora tòca li mans d'un èstre uman ò li patas d'un auceu.
quiralitat n.f.(quim.) Si di d'una molecula que pòu existir sota doi varietats optiqui invèrsi una de l'autra.
quirat n.m. (dr.) Part qu'una persona a dins la propietat d'una nau en indivision.
quiratari, ària n. (dr.) Persona que possedisse un quirat.
quirièla n.f. (lit.) Lònga tièra ininterrota.
quirit n.m. (Antiqu.) 1. À l'origina, ciutadan roman de vièlha soca. 2. Ciutadan que vivia à Roma.
quiografari, ària adj. (dr.) Si di d'una creança que minga privilègi (ipoteca, caucion, etc.) garantisce. ◆ n. Titulari d'aquesta creança.
quiromancia n.f. Procediment de divinacion fondat sobre l'estudi de la man (formas, linhas, etc.).
quiromancian, a n. Persona qu'exercisse la quiromancia.
quironòme n.m. Pichin mosquilhon que la sieu larva, dicha *vèr de beta*, es en grand nombre dins li loanas.
quiopractor, tritz n. Persona qu'exercisse la quiopraxia. Sin.: **quiopratician**.
quiopratician, a n. Quiopractor, quiopractritz.
quiopraxia n.f. (med.) Tractament per manipulacion dei vertèbras.
quiroptèr n.m. *Quiroptèrs*: Òrdre de mamifèrs sovent nuechencs e insectivòres, adaptats au vòl au mejan de membranas alari fixadi entre lu sieus dets, sus lu flancs e, de còups, sus la coa, e sonats correntament *ratapinhatas*.
quist, a adj. Rare e excellent.
quist(e) n.m. 1. Cavitat patologica dau contengut liquide ò mièg-liquide, serós, mucoïde, colloïde ò sebaceu. 2. (zool.) Forma de resisença e de disseminacion de nombrós protozoaris, de la paret espessa e protectritz.
quista n.f. 1. (lit.) Accion de cercar. ◇ *En quista de*: En cèrca de. 2. Accion de demandar e de reculhir de dons per d'òbras de caritat; soma reculhida: *Faire la quista à la glèia*. Var.: **quèstua**.
quistaire, airitz n. adj. Persona que fa la quista. Var.: **questuant**.
quistar vi. Faire la quista. Var.: **questuar**.
quistic, a adj. De la natura dau quiste.
quitança n.f. Atestacion qu'un creancier escriu per declarar qu'un debitor es quiti.
quitançar vt. (dr.) Donar quitança de.
quitar vt. 1. Laissar una persona, s'en separar provisoriament ò definitivament: *A quitat la sieu frema*. 2. Abandonar, laissar un luèc, una activitat, per un temps ò per totjorn: *Quitar Niça, quitar lo sieu travalh*. 3. *Quitar un vestit*: Lo levar. 4. Tenir quiti: «*De losquals*

ccc florins lo quiti» (quitança de Ludovic Grimaldi, 1420).

quiti adj. Liberat d'un deute, d'una obligacion, d'un dever moral: *Aüra que m'as remborsat, siam quitis*. Sin.: **pati**. ◇ *N'èstre quiti per*: N'aver à subir l'inconvenient de: *As rot una sieta, n'en seràs quite per crompar un servici nòu*.

quitina n.f. (zool.) Substança organica azotada de la cuticula dei insèctes e autres artropòdes.

quitinós, oa adj. Que contèn de quitina.

quiton n.m. (zool.) Mollusc marin dei ròcas litorali, que la sieu gruèlha es formada de placas articuladi (classe dei polioplacofòres).

quiton n.m. Dins la Grècia antica, tunica tenguda à la talha per una cintura, e constituïda d'un rectangle d'estòfa dins lo quau s'envolopava lo còrs en laissant una dubertura per lo braç e tengut sus li espatlas au mejan d'un fermalh e d'un boton.

quitrán n.m. (turc *katran*, ar. *kitran*) 1. Substança sòmbra e viscoa, obtenguda per distillacion de divers produchs: carbon, vegetaus, etc.). 2. Bitume. Var.: **alquitrán**.

quitus n.m. Acte per lo quau la gestion d'una persona es reconoissuda exacta e reguliera.

quivi n.m. Kiwi (fruch e animau).

quocient n.m. (mat.) Resultat de la division. ◇ *Quocient de doi entiers ò quocient euclidian*: Quocient d'una division euclidiana. ◇ *Quocient electoral*: resultat de la division dau nombre de sugfratges exprimits per lo nombre de sètis à provedir entre li divers lists, dins un sistema electoral de representacion proporcionala. ◇ *Quocient familhal*: Resultat de la division qau revengut impauable d'una persona fisica en un nombre de parts (en foncion de l'importança de la familha), que realisa un aleugiment fiscal de l'impòst sus lo revengut. ◇ (psicol.) *Quocient intellectual (Q.I.)*: Rapoart entre l'atge mental, mesurat au mejan de tèsts, e l'atge vertadier de l'enfant ò de l'adolescent, multiplicat per 100. ◇ (fisiol.) *Quocient respiratòri*: Rapoart dau volume de gas carbonic expirat au volume d'oxigène absorbit pendent lo meme temps.

quora adv. À quala epòca: *Quora vendrà?* ◆ conj. 1. Au moment que: *Quora seràs vièlh, capiràs*. 2. (Per exprimir una oposicion) *Una es bèla, quora l'autra es laida*.

quòrum n.m. 1. Nombre de membres qu'una assemblada deu acampar per poder valablement deliberar. 2. Nombre de votants necessari per qu'una eleccion sigue valida.

quòta n.f. 1. Marca per classar, reperir (lu elements d'una colleccion, lu libres d'una biblioteca, etc.). 2. Chifra portat sus un dessenh, un plan, una carta, per indicar una dimension, un niveu, etc. 3. (per ext.) Altituda, posicion senhalada sus una carta; niveu. ◇ *Quòta d'alèrta*: Niveu d'un cors d'aiga en dessobre dau quau li a inondacion. ◇ (fig.) Ponch critic. 4. (mat.) Tèrça coordenada cartesiana d'un poch de l'espaci. 5. Constatacion oficiala dei cors (dei títols, dei monedas, dei mèrç), particulierament en Borsa; tableau, fuèlh periodic

quotable, a

que presenta aquelu cors. ◇ *Valors foara quòta*: Títols non admés à la quòta oficiala dei agents de cambi. ◇ Cors oficiós de divèrsi mèrç (veituras d'ocasion, per ex.). 6. Estimacion dei possibilitats de victòria d'un cavau de corsa, d'una equipa sportiva, etc.; taus dei escomessas. 7. Niveu d'estima: *Aver una boana quòta*. ◇ *Quòta d'amor*: Apreciacion fondada sobre la valor morala, sociala. 8. (dr.) Part que cadun deu pagar d'un impòst. ◇ *Quòta mau talhada*: Compromés.

quotable, a adj. Susceptible d'èstre quotat en Borsa.

quotacion n.f. Accion de quotar.

quotaire, airtz n. Emplegat que, à la Borsa, fa li quotacions.

quòta-part n.f. Part que cadun deu pagar ò receure dins la distribucion d'una soma; contribucion. Sin.: **rata-part, escòt, rata**.

quotar vt. (*quòti*) 1. Atribuir una quòta à (un document, un libre, etc.) 2. Inscriure à la quòta; fixar lo cors de (una moneda, un títol, etc.). 3. Notar (una còpia, un dever). 4. Portar, reportar li quòtas d'elements representats (corbas de niveu, per exemple) sus (una carta, un plan, un dessenh). ◆ vi. Aver tala quotacion, en parlant d'una valor, d'una moneda, d'una mèrç: *L'aur a quotat en baissa*.

quotat, ada adj. 1. Admés à la quotacion en Borsa. 2. Estimat, preat. 3. *Geometria quotada*: Geometria descriptiva dins la quala cada ponch d'un còrs es representat per la sieu projeccion sus un plan orizontal e la sieu distança (quòta) à-n-aqueu plan.

quotidian, a adj. Que si fa ò que revèn cada jorn: *Lo trabalh quotidian*.

quotidian n.m. Jornal que pareisse cada jorn.

quotidianament adv. Cada jorn.

quotidianitat n.f. Caractèr quotidian de quauqua ren.

quotisacion (-zacion) n.f. Cotisacion.

quotisant (-izant), a n. Cotisant.

quotisar (-izar) vi. Cotisar.

quotitat n.f.